

TERMELŐSZÖVETKEZETI ÁRUKAPCSOLATOK HELYZETE ÉS LEHETŐSÉGEI

Hazánk erdőállományának mintegy 25%-a van a termelőszövetkezetek kezelésében és az évenként kitermelésre kerülő fatömegnek 19%-a a termelőszövetkezeti erdőkből származik. A kereken 1,4 millió m³-nyi kitermelésből 4% a tűlevelű és 96% a lombos fa. A választéki megoszlás 400 000 m³ rönk, 200 000 m³ kivágás és 400 000 m³ forgács-, papír- és tűzifa. Ez a fatömeg feldolgozatlan állapotban is mintegy $\frac{3}{4}$ milliárd forintot képvisel. Feldolgozás után az érték jelentősen növekedhet a végtermék mennyisége és választéka szerint. Az ilyen nagy népgazdasági érdeket képviselő anyagnak racionális hasznosításával, szervezett értékesítésével célszerű foglalkozni.

AZ IMPORT CSÖKKENTÉSE

Köztudott, hogy hazánk jelentős mennyiségű fát hoz be. A felhasználásra kerülő ipari fának mintegy 75%-a fenyőanyag és ennek 95%-át importból szerezzük be. Bár ennek közel 98%-a szocialista relációból érkezik hozzánk, ez mégsem jelenti azt, hogy népgazdaságunknak jelentős devizaterhet ne kellene viselnie annál is inkább, mivel például a rönk $\frac{2}{3}$ -a rubel elszámolású, míg $\frac{1}{3}$ -át dollárban kell elszámolnunk még a szocialista országokból is. Jelentős népgazdasági feladat tehát a devizamérlegünk tehermentesítése. Ennek két útja van: egyik a fő importot képező fenyőféléseknek a helyettesítése hazai lombos faanyagokkal, másik a lombos anyagnak minél nagyobb mennyiségű exportja a belső felhasználás sérelme nélkül.

A jövőben főképpen a fenyőhelyettesítésnek a hazai termelésű lombos faanyaggal való megoldására kell törekedjünk. Ez annál is inkább fontos, mivel a cellulóz nyárasok folyamatos hasznosítása megkezdődik és a népgazdaságilag legcélszerűbb felhasználás éppen a fenyőhelyettesítés vonatkozásában kereendő.

EXPORT ÉS KOOPERÁCIÓ A TSZ-EKKEL

A lombos faanyagoknak az exportja terén jelentős lépéseket tettünk, az export azonban mind ez ideig igen alacsony készütségi fokon például papírfaként, vagy farostfaként, vagy ami még elszomorítóbb, rönkanyagként történt. Itt minél magasabb készütségi fokra kell törekedni megfelelő feldolgozással. Magas készütségű választékok révén nagyobb devizabevételt tudnánk elérni, részt véve a bútorigari, illetőleg épületasztalosipari kooperáció révén a nemzetközi munkamegosztásban. Az ilyen kooperációra éppen a termelőszövetkezetek a legalkalmasabbak, mivel az időszakosan munkahiánnyal küzdő termelőszövetkezeti dolgozók a fafeldolgozás révén kínálkozó segédüzemági tevékenységben vehetnek részt.

Korábbiakban a termelőszövetkezeti erdőgazdaságok a területileg illetékes állami erdőgazdaságok részére kellett, hogy főbb fatermékeiket meghatározott áron eladják. A meglehetősen alacsony ár abban az időben nem volt annyira érzékelhető, mivel a termelőszövetkezetek legtöbbje dotációt kapott az államtól és így az ilyen értékesítés különösebb problémát nem okozott. Ez a kötelezettség 1967-ben megszűnt és mivel a lombos fatermékek többszörös rendszemben kerülhettek értékesítésre, ezért a termelőszövetkezetek legnagyobb része különböző módon igyekezett értékesíteni faanyagát.

A kezdeti időszakban a forgalmazást intézményesen egyetlen szakvállalat sem látta el. A termelőszövetkezetek termékeiket túlnyomó többségében a fogyasztóknak adták el. Mivel a fogyasztók legnagyobb része bizonyos termelői monopóliumokkal rendelkezett az általuk diktált áron, amely nem minden esetben szolgálta a termelőszövetkezetek érdekeit. A faanyag legnagyobb része feldolgozatlanul került értékesítésre, majd lassú fejlődés folyamányaként alakultak meg a termelőszövetkezetekben a segédüzemági fafeldolgozó üzemek, amelyek kevés kivételtől eltekintve, még ma is igen primitív felszereléssel rendelkeznek.

Míg az erdőművelési feladatokat a termelőszövetkezetek megfelelő szakirányítással — részben az erdőgazdaságok, másrészt saját szakemberek közbejöttével — látták el, ez nem állt fenn a fahasználati és faipari tevékenységükre nézve. Ezt a helyzetet felismerve kapcsolódott be az ERDÉRT Vállalat a termelőszövetkezeti faanyag-értékesítésbe, illetőleg a fafeldolgozás megszervezésébe, oly módon, hogy az erdővel, esetleg gépekkel rendelkező és a fafeldolgozás területén tevékenykedni kívánó termelőszövetkezetekkel értékesítési szerződést kötött.

ÉRTÉKESÍTÉSI SZERZŐDÉS, HASZONMEGOSZTÁS

Az értékesítési szerződés alapján vállalatunk magára vállalta a termékek elhelyezésének gondját és így befolyásunk kiterjedt a feldolgozandó választékokra is. Igyekeztünk megvalósítani a szükségletre-termelés feltételeit. Mind ezt oly módon, hogy igen komoly szakmai oktatást is végeztünk különösen a választékolásra és a fafeldolgozásra, hogy a faanyag a lehető leggazdaságosabban kerüljön értékesítésre. Előfordult néhány esetben, hogy egyes termelőszövetkezetek fafeldolgozó kapacitása meghaladta a rendelkezésükre álló, saját alapanyag mennyiséget. Ilyenkor importból származó fát szállítottunk a termelőszövetkezeti üzemekbe feldolgozás céljára és a terméket értékesítésre átvettük.

A kapcsolatot részben fix áron, részben jutaléktérítés ellenében alakítottuk ki, de az utóbbi időben haszonmegosztásos alapon is. A jövőben ezt a megoldást kívánjuk előtérbe helyezni.

A legcélravezetőbbnek a haszonmegosztásos gazdasági kapcsolatot tartjuk, ahol is az értékesítés folyamán alaparat fizetünk és a külön elszámolás keretében nyilvántartott haszonnak a nagyobb részét, mintegy 80—90%-át visszatérítjük a termelőszövetkezeteknek. A kisebb, az ERDÉRT Vállalatnál maradó rész nyújt fedezetet az értékesítési költségekre. A Vállalat nem kíván nagyobb hasznót, mint az ár kalkulációban szereplő két és fél százalékot.

Az első kezdeményezés éve az 1967. volt, akkor természetesen még kis volumenű volt a forgalom, 4000 m³-re tehető a belföldi forgalmazás mennyisége, az export 190 m³ volt. 1973-ban már 60 000 m³ gömbfának megfelelő termék került exportálásra oly módon, hogy a haszonmegosztásból közel 25 millió forintot térítettünk vissza a fafeldolgozást végző szövetkezeteknek.

Eddig 84 termelőszövetkezettel volt kölcsönös előnyökön nyugvó, éves szerződésünk. Ezenkívül eseti szerződést kötöttünk 42 termelőszövetkezettel. A szövetkezeteknek mintegy 50%-a igen komoly szerződő partner volt és a szerződéseiket legnagyobb részben maradéktalanul teljesítették.

A mezőgazdasági termelőszövetkezet fafeldolgozó üzemének legnagyobb része nem rendelkezik megfelelő műszaki felkészültséggel. Összevásárolt, kijavított fűrészipari gépekkel való termelés nagyon nehéz. Emellett nem mindenhol található meg a megfelelő műszaki szakemberek, a helyi volt kisiparosokból, az erdőgazdaságok fagyártmányüzemeiből és a környező faipari vállalatoktól

kerülnek ki ezek a dolgozók. Általában hiányoznak a megfelelő irányító és vezető szakemberek. Míg az erdészeti tevékenység körében mintegy 500 megfelelő szakember dolgozik, addig a faiparban csak ennek a töredéke. A szociális körülmények is sok esetben messze elmaradnak a környező ipari üzemek körülményeitől. Pedig a jól szervezett és vezetett termelőszövetkezeti fafeldolgozó üzemági tevékenység hasznosan illeszkedik be a termelőszövetkezeti, többi melléküzemági tevékenységbe és mindig biztos jövedelemforrása lehet a szövetkezetnek. Ezt mutatják mintauzemeink a termelőszövetkezetekben, például a csongrádi Petőfi Tsz üzeme, vagy a kertai ÁFÉSZ üzem, de sorolhatnánk még egy pár üzemet. Ezeket az üzemeket tekinthetjük bázisüzemeknek, ahova megfelelő szakmai tapasztalatszerzés céljából is el lehet látogatni.

CSILLAG JENŐ — FÜHRER ERNŐ

634.0.944

A ZALAI TERMELŐSZÖVETKEZETEK ERDŐGAZDÁLKODÁSÁNAK HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYA

Zala megyében az erdő- és fagazdálkodás nemcsak a távolabbi múltban — amikor az erdősültség jóval nagyobb volt a mainál — jelentett komoly, jövedelmező gazdálkodási tényezőt, hanem így van ez jelenleg is, hisz 27,7 erdősültségi százalékában csak két megye előzi meg. A megye összes területét tekintve a kis megyék közé tartozik, de rendkívül kedvező és jó adottságú, hazánk legértékesebb fafajai (tölgy, bükk, fenyő) a legjobb minőségben itt termeszthetők. Ezt mutatja az is, hogy az ország erdősültségének 6,7%-a mellett élőfakészletének 10,5%-a található Zalában.

A megye közigazgatási területén levő összes erdő- és fásításból EFAG kezelésben áll 63,8%, tsz-ek használatában 33,5% és egyéb szektorokéban 2,7%. Zalában van a tsz erdők területének 8%-a, élőfakészletének 15%-a.

A megyében számottevő súlyt képvisel a termelőszövetkezetek használatában levő erdőkben folyó gazdálkodás annak ellenére, hogy gyengébb minőségű erdők mint az állami kezelésben levők, mivel a volt erdőbirtokossági erdők mellett a rossz, volt magán és legelő-erdők is a termelőszövetkezetek használatában vannak. A 178 m³ hektáronkénti élőfakészletük így is jóval meghaladja az országos átlagot (123 m³), csupán a termelőszövetkezeti erdőkre vonatkoztatva, annak közel kétszerese. Az üzemtervi előírások szerint 170 ezer m³ bruttó fatömeg kitermelésére van lehetőség, ami a megyében kitermelhető fatömeg 30%-a. Az erdőfelújítások és erdőtelepítések végzésében 48%-os részarányban vesznek részt.

A termelőszövetkezetek zöme 1960-ban alakult, amikor a most használatukban levő erdők egyrésze, majd az erdőbirtokosságok felszámolása után — 1964—65. évben — az erdők mai területe használatukba került. A megyében két erdőgazdaság látta el az erdőtörvényben előírt szakmai irányítást, ami akkori jelentőségét elismerve, nem mindenben szolgálhatta a termelőszövetkezetek érdekeit. A gazdasági reform bevezetése után, 1968-ban az erdőgazdaságok szakmai irányítása megszűnt, és azóta a termelőszövetkezetek önállóan végzik erdészeti tevékenységüket.

A megyében levő két tsz területi szövetség szorgalmazásával és aktív közreműködésével, a termelőszövetkezetek Nagykanizsa, majd Zalaegerszeg szék-